

۳ سال پس از اجرای برجام، ظریف و عراقچی به ابعاد جدیدی از سیاست‌ورزی آمریکایی‌ها پی بردند

# اساتید کلاس آمریکاشناسی

و تأکید کرد برجام امروز یک توافق بین‌المللی است که شورای امنیت آن را تأیید کرده، بنابراین همه دولت‌ها در آمریکا متعهد به این توافق هستند. بعد از انتخاب ترامپ نیز روحانی در گفت‌وگوی تلویزیونی خود (۲۱ مهر ۹۶) تصریح کرد برجام مستحکم‌تر از آن چیزی است که این آقا (ترامپ) در دوران رقابت‌های انتخاباتی فکر می‌کرد.

حسن روحانی در نهمین نشست خبری خود با خبرنگاران داخلی و خارجی (۲۸ دی ۹۵) نیز حساسی از خجالت منتقدان داخلی برجام و آنها که مثل خودش پایه‌های برجام را مستحکم نمی‌دیدند درآمد و با تأکید بر اینکه برجام چیزی نیست که دولتی یا کسی بتواند آن را نقض کند، گریزی به منتقدان زد و گفت: «بعضی‌ها شب که می‌خوانند صبح منتظرند برجام به‌هم بخورد؛ برای چه این خواب‌ها را می‌بینند؟ این خواب‌ها چه خاصیتی دارد؟ هر شب یک مقاله و چیزی می‌نویسند که برجام این‌طوری شد، برجام نمی‌ماند و پایه‌شان ضعیف شده است؛ یک عده‌ای بودند که هرچه پیش‌بینی کردند، به عکس درآمده است و باز هم پیش‌گویی می‌کنند! برجام پایه‌هایش مستحکم است.» علاوه‌بر آن خدشه‌ناپذیری برجام پای ثابت تبلیغات انتخاباتی سال گذشته بود و بارها ذکرش رفته است. حالا اما دیگر نه از آن وعده‌های پرطمطراق خبری هست و نه خیلی به مذاق دولتی‌ها خوش می‌آید که احوالی از گلابی‌های باغ برجام پرسیده شود. مردم! مگر قرار بود برجام باغی باشد پرگلابی؟...

جان کری نیز تأکید کرده این توافق الزام حقوقی ندارد و برای رئیس‌جمهور بعدی آمریکا الزام‌آور نخواهد بود. ایزدی به دوام ۱۸ ماهه دولت اوباما نیز اشاره کرد و بعد از توضیحات مفصلش از ظریف پرسید آیا در برجام مکانیسمی برای الزام دولت‌های بعدی ۵۰۱ دیده شده؟ محمدجواد ظریف در پاسخ با قاطعیت گفت «رئیس‌جمهور بعدی آمریکا چاره‌ای جز ادامه برجام ندارد و نمی‌تواند» از برجام خارج شود. «ظریف چنان‌به پاسخش اطمینان داشت که در ادامه به اظهارات تام کانتن، سناتور جوان و تندرو آمریکایی نیز مبنی‌بر خروج از برجام اشاره کرد و اینکه در واکنش به او گفته شده پولت را از هاروارد پس بگیر، چراکه خوب حقوق‌یادت ندادند! و با این مثال تأکید کرد که ساختار آمریکا به گونه‌ای است که رئیس‌جمهور و رئیس‌جمهورهای بعدی نتوانند توافقات را نقض کنند. از «امضای کری تضمین است» عراقچی که بگیریم، رئیس‌جمهور نیز بارها و به عناوین مختلف بر استحکام و خدشه‌ناپذیری توافق هسته‌ای تأکید کرده بود؛ تأییداتی که مهر ۹۵ به مصاحبه روحانی با شبکه‌ان بی‌سی‌امد و در آن گفت‌وگو رئیس‌جمهور حقوقدان کشورمان با اشاره به راه‌طی‌شده برجام و اظهارات کاندیداهای ریاست‌جمهوری آمریکامبنی‌بر خروج از برجام آنها را شوی تبلیغاتی خواند

**فرهیختگان** برجام شمع‌های سومین سالگرد اجرایی شدنش را هم در بیست‌وششمین روز دی‌ماه فوت کرد. در این روز سیدعباس عراقچی، در توییتر یادآور شد که سومین سالگرد اجرای توافق هسته‌ای ایران است؛ توافقی که «شان داد آمریکا تا چه اندازه غیرقابل اعتماد و اتکاناپذیر است.» عراقچی در ادامه نوشت: «یک رئیس‌جمهور امضا می‌کند، دیگری خارج می‌شود! از رئیس‌جمهور ترامپ ممنونیم که این (غیرقابل اعتماد بودن) را نشان داد. شرم‌باد!» توثیتی که نشان می‌دهد گویی معاون وزیر امور خارجه کشورمان بعد از تجربه برجام با آمریکا وسابقه‌بدعهدی‌هایش آشنا شده و با روی کار آمدن رئیس‌جمهور جدید، تازه به بی‌رنگی حنای آمریکا پی برده است. ظریف نیز چند ماه پیش در گفت‌وگو با شبکه «سی‌ان‌ان» تأکید کرد که متأسفانه درباره آمریکا اشتباه می‌کرده و بر اعتیاد آمریکا به تحریم ایران اشاره داشت؛ تحریم‌هایی که اگرچه از ابتدای توافق هسته‌ای عنوان می‌شد به واسطه برجام دیوارش به یکباره فرو ریخته و اثراتش الی‌یوم‌القیامه خواهد بود، ولی امروز به آنجا رسیده که نوبت، رئیس سازمان برنامه و بودجه نیز تحریم‌های هواپیمایی، کشتیرانی و بیمه‌ای سخن می‌گوید؛ تحریم‌های گسترده‌ای که به گفته محمدباقر نوبخت در صادرات نفت ما را با مشکل روبه‌رو کرده است. نوبخت می‌گوید تنها با مشکل مقدار کم فروش نفت مواجهیم که مشکل امکان انتقال ارز به داخل کشور را هم داریم. مشکلاتی که قرار بود با خروج جزء کوچک و مزاحم برجام یعنی آمریکا بارش را متحدان اروپایی‌اش به دوش بکشند و منافع ایران در برجام را حفظ کنند. در این میان این سوال مطرح می‌شود که با توجه به مشکلات کلان و خردی که با خروج آمریکا از برجام به وجود آمده، آیا این مشکلات و عدم پایبندی آمریکا به توافق هسته‌ای غیرقابل پیش‌بینی بود و بنا به واکنش‌های آقایان عراقچی و ظریف که ذکر شد، آیا نمی‌شد با توجه به صرف وقت و هزینه‌ای که چیدن تمام تخم‌مرغ‌های دولت در سبد برجام برایش ایجاد می‌کرد، از همان ابتدا و پیش از به پایان رسیدن ماه‌عسل توافق هسته‌ای فکری به حالش کرد و میخ را چنان محکم کوید که توافقی به دوام چندماهه حاصل نشود؟ برای پاسخ به این سوال مرور دیدگاه منتقدان برجام و پاسخ آن روز رئیس‌جمهور و مردان دستگاه دیپلماسی، خالی از لطف نیست. از آن روز که منتقدان برجام به قول دولتی‌ها دل‌ولس بودند، عمده حرف‌شان همین بود که برجام ضمانت اجرایی قوی برای طرف مقابل ندارد. اگرچه برای انتقادات‌شان گوش شنوایی نبود و با تندترین عبارات، یا حواله به جهنم می‌شدند یا کورهایبی خطاب می‌شدند که مواهب و گلابی‌های برجام را نمی‌بینند. همان زمان نیز اکثریت نامزدهای انتخاباتی آمریکا بر عدم پایبندی‌شان به توافق هسته‌ای تأکید می‌کردند. از این رو بی‌دوامی برجام در خشت خام نیز نمایان بود. یکی از صریح‌ترین این دغدغه‌ها در نشست بررسی برجام در شورای راهبردی روابط خارجی مطرح شد؛ نشست که برای بررسی ابعاد دقیق توافق هسته‌ای پیش از تصویب برجام در مجلس تشکیل شد. فواد ایزدی، کارشناس مسائل آمریکا در آن نشست، به صراحت ساختار آمریکا را به وزیر امور خارجه یادآور شد و گفت که حتی

## وعده‌های برجامی به سبک روحانی

**روز امضای برجام / ۲۳ تیر ۹۴**

ما در این مذاکرات چهار هدف را دنبال می‌کردیم. هدف اول این بود که توانمندی هسته‌ای و فناوری هسته‌ای و حتی فعالیت هسته‌ای را بتوانیم در داخل کشور ادامه دهیم. هدف دوم این بود که تحریم‌های غلط، ظالمانه و ضدانسانی را لغو کنیم. هدف سوم نیز این بود که کلیه قطعنامه‌هایی را که از دید ما قطعنامه‌های غیرقانونی بود، در شورای امنیت سازمان ملل لغو کنیم و هدف چهارم این بود که پرونده هسته‌ای ایران را از فصل هفتم منشور ملل متحد و اساسا از شورای امنیت خارج کنیم. در توافق امروز و در این برنامه جامع اقدام مشترک هر چهار هدف حاصل شده است. طبق این توافق در روز اجرای توافق، تمامی تحریم‌ها حتی تحریم‌های تسلیحاتی، موشکی و اشاعه‌ای به صورتی

که در قطعنامه بوده، لغو خواهد شد. براساس توافق صورت‌گرفته تمامی تحریم‌های مالی، بانکی، بیمه‌ای، حمل‌ونقل، پتروشیمی، فلزات گران‌قیمت و تمام تحریم‌های اقتصادی به‌طور کامل لغو خواهد شد و نه تعلیق. حتی تحریم تسلیحاتی هم کنار گذاشته می‌شود.

**۱۱ مرداد ۹۴**

به روزی می‌رسیم که رسماً لغو همه تحریم‌ها اعلام می‌شود و همه مراحل قانونی را پشت سر گذرانده و اقداماتی را که باید انجام دهیم، آغاز می‌کنیم و ان‌شاءالله ظرف حدود یک ماه اقدامات خود را انجام می‌دهیم و آژانس هم آن اقدامات را تأیید می‌کند و عملاً لغو تحریم‌ها به اجرا درمی‌آید. با لغو این تحریم‌ها، فضا عوض می‌شود، سرمایه و تکنولوژی به کشور می‌آید و دست ما برای فروش نفت باز می‌شود.

**نامه رهبر انقلاب/ ۲۶ دی ۹۴**

تحریم‌های اقتصادی و مالی مربوط به هسته‌ای شورای امنیت، اتحادیه اروپایی و ایالات متحده آمریکا در حوزه‌های گوناگون همچون نقل‌وانتقالات مالی، فعالیت‌های بانکی، سوئیتف، سرمایه‌گذاری، خدمات بیمه، اعتبارات صادراتی، نفت، گاز، پتروشیمی، حمل‌ونقل، کشتیرانی، بنادر، تجارت طلا و سایر فلزات، خودرو و هواپیما برداشته شده و این ترتیب زمینه لازم برای حضور توانمند ایران در اقتصاد جهانی، استفاده از فرصت‌های بازار صادراتی و دسترسی به بازار سرمایه بین‌المللی فراهم شد.

**۲۷ دی ۹۴**

امروز با اعلام رسمی اجرای برجام، از پرونده هسته‌ای ایران «امنیت‌زدایی» شد؛ قطعنامه‌های ظالمانه علیه ملت ایران لغو شد، طومار تحریم درهم پیچیده شد، حقوق هسته‌ای ایران تثبیت و اقتصاد ایران در مدار اقتصاد جهانی قرار گرفت.

وعده‌های برجامی ظریف

## همه تحریم‌ها لغو خواهد شد!

**۱۴ فروردین ۹۴**

پس از اجرایی شدن برنامه جامع اقدام مشترک، تمامی قطعنامه‌های شورای امنیت لغو خواهد شد و همه تحریم‌های اقتصادی و مالی چندجانبه اروپا و یکجانبه آمریکا از جمله تحریم‌های مالی، بانکی، بیمه، سرمایه‌گذاری و تمامی خدمات مرتبط با آنها در حوزه‌های مختلف از جمله نفت، گاز، پتروشیمی و خودرو سازی فوراً لغو خواهند شد. همچنین تحریم‌ها علیه اشخاص حقیقی و حقوقی، سازمان‌ها، نهادهای دولتی و خصوصی تحت تحریم‌های مرتبط هسته‌ای ایران از جمله بانک مرکزی، سایر موسسات مالی و بانکی، سوئیتف، کشتیرانی و هواپیمایی جمهوری اسلامی و کشتیرانی نفت به‌طور همه‌جانبه فوراً برداشته خواهند شد. همچنین کشورهای عضو گروه (۵+۱) متعهد هستند از وضع تحریم‌های جدید در موضوع هسته‌ای خودداری کنند.

**در شورای راهبردی روابط خارجی/ ۱۳ مرداد ۹۴**

ساختمان تحریم‌هایی که آمریکا بر مبنای قطعنامه‌های شورای امنیت بنا نهاده بود، به هم ریخته. اگر می‌گویند اثر بازگشت تحریم‌های آنها یک‌شبه است که نیست و به سال‌ها زمان نیاز دارد، اثر بازگشت مای تواند زودتر باشد، زیرا اگر نقض عهد کنند، کار ما با پیچ‌ومهره‌هاست. از سفر هیات‌های اقتصادی از کشورهای مختلف به جمهوری اسلامی ایران ذوق زده نیستیم، اما این روابط ضمانت توافق است.

**در فرودگاه وین/ ۲۶ دی ۹۴**

همه تحریم‌های ظالمانه‌ای که به‌خاطر موضوع هسته‌ای ایران اعمال شده است، ان‌شاءالله امروز لغو و کنار گذاشته خواهد شد.

**مواضع بعد از خروج آمریکا از برجام**

**در گفت‌وگو با روزنامه خراسان، ۲ دی ۹۷**

در اینکه غربی‌ها در انجام تعهدات خود کوتاهی کردند، شکی نیست. اما این واقعیت به این معنی نیست که هدف از برجام اقتصادی بود. اصلاً این‌طور نیست. مذاکرات ما درباره برجام تا فروردین ۹۴ (یعنی سه ماه قبل از توافق نهایی برجام) صرفاً هسته‌ای و امنیتی بود. آقای درّی اصفهانی که واقعا هم خدمات شایانی به برجام کرد، در فروردین ۹۴ در لوژان وارد مذاکرات شد یعنی تا آن زمان ما بحث تخصصی اقتصادی نمی‌کردیم. بحث‌های هسته‌ای، امنیتی و خارج شدن از شورای امنیت بحث‌های اصلی ما بود و اینکه کسی بگوید هدف برجام اقتصادی بود، با واقعیات و خطوط قرمزی که برای ما ترسیم شده بود، نمی‌سازد. اشکال این است که در داخل دولت، برجام را با اقتصاد و معیشت مردم گره زدیم. شاید به دلیل فشارهای برخی محافل داخلی که می‌خواستند فرایند برجام طی شود، دولت مجبور شد سرنوشت برجام را با اوضاع اقتصادی مردم گره بزند تا مطالبات را برای انعقاد توافق بالا ببرد. به نظر می‌رسد این نقطه انحراف باشد و الان ادبیاتی که تثبیت شده این است که هدف برجام اقتصاد بوده و چون نرسیدیم، برجام شکست خورده است.

**در نشست اتاق بازرگانی/ ۱ مرداد ۹۷**

از اول نیز قرار نبود مشکلات بانکی توسط برجام حل شود، بلکه مشکلات بانکی مربوط به عدم شفافیت و عدم عضویت در FATF است.

**۱ بهمن ۹۴**

شاهد آن هستیم که تمامی تحریم‌های بانکی، بیمه، کشتیرانی، نفتی و... که در ارتباط با پرونده هسته‌ای ایران وضع شده بود، رفع شده‌اند. دستیابی به این توافق کاری بسیار بزرگ و نعمتی ارزنده است که شایسته قدردانی است و باید بدانیم اگر شکر نعمت به جا نیاوریم، نعمت از دست ما خواهد رفت.

**۱۶ اسفند ۹۴**

امروز تحریم‌ها، حتی تحریم‌هایی که مربوط به موضوع هسته‌ای نبوده برداشته شده و این مساله نیز اعلام شده است... در برخی موارد آمریکایی‌ها ممکن است آن مقداری که باید تلاش می‌کردند، نکردند اما این بدان معنا نیست که تعاملات خارجی بانک‌های ما فعال نیست، بیمه ما فعال نشده و کشتی‌های ما تحت پوشش بیمه نیستند.

**۲۶ اسفند ۹۴**

ما در سال ۹۵ بهاری را آغاز می‌کنیم که در آن بانک‌ها و بیمه‌های ما تحریم نیستند و می‌توانیم با کشورهای مختلف تجارت داشته باشیم و سرمایه‌گذاری‌ها در کشور ما آغاز شده و قراردادهای بسیار مهمی در سطوح مختلف با کشورهای دنیا به امضا رسیده است.

**پیام نوروزی/ ۱ فروردین ۹۵**

تحریم‌های بانکی، مالی، پولی، نفتی، پتروشیمی، بیمه، حمل‌ونقل و همه تحریم‌های هسته‌ای برداشته شد و شرایط برای فعالیت اقتصادی مردم ما آمادتر شد.

**در جمع مردم سمنان/ ۳۱ فروردین ۹۵**

«امروز زنجیرهای تحریم را گسسته‌ایم و رابطه خوبی بین بانک‌های ایرانی و جهان برقرار است و گشایش‌هایکی پس از دیگری انجام می‌شود.»

وعده‌های برجامی عراقچی

## امضای کری تضمین است!

**در کمیسیون بررسی برجام/ ۲۵ شهریور ۹۴**

دستورات رئیس‌جمهور آمریکا و قوانین اتحادیه اروپا لغو می‌شود و اصلاً بحث تعلیق در کار نیست.

**در واکنش به نامه کری خطاب به ظریف درباره قانون ویزا/ ۳۰ آذر ۹۴**

نامه‌ای که کری به ما نوشته، یک نامه معمولی نیست، بلکه نامه وزیر خارجه یک کشور است. در روابط بین‌الملل نامه دوفتر تعهدآور است که یکی نامه رئیس‌دولت است و دیگری نامه وزیر امور خارجه. زمانی که وزیر امور خارجه نامه‌ای را امضا می‌کند، برای کشورش تعهد حقوقی و سیاسی ایجاد می‌کند. آقای کری دیروز با این تعهد که برای دولت آمریکا ایجاد کرده، اجرای موفق برجام را در حقیقت تضمین کرده و گفته آمریکا به تعهداتش در برجام به گونه‌ای عمل می‌کند که نقضی در آن وجود نداشته باشد. آنچه برای ما مهم است اینکه برجام در مرحله اجرا با هیچ‌گونه خدشه و صدمه‌ای مواجه نشود. آقای کری این تضمین را به‌عنوان وزیر خارجه آمریکا به صورت کتبی با امضای رسمی داده است.

**۲۶ خرداد ۹۴**

در روز اجرای توافق تحریم‌های اقتصادی و مالی علیه ما همگی رفع خواهد شد؛ یعنی روزی که توافق اجرا شود، همان روز اعلام خواهد شد که همه تحریم‌های اقتصادی و مالی در همه حوزه‌هایی که در چارچوب هسته‌ای علیه ما وضع شده است، لغو خواهد شد. تحریم‌های نفتی، گاز، پتروشیمی، بانکی، مالی، بیمه، کشتیرانی، طلا و ریال بخشی از فهرست تحریم‌های مرتبط با هسته‌ای هستند که در روز اجرای توافق لغو خواهد شد. ما تعهدات‌مان را تا زمانی که تحریم‌ها علیه ما لغو نشده است، اجرا نخواهیم کرد، مگر مقدماتی که از نظر فنی برای اجرا شدن لازم باشد.

**مواضع بعد از خروج آمریکا از برجام**

**در برنامه جهان‌آرا/ ۹ بهمن ۹۶**

رفع تحریم‌ها یکی از خواسته‌های مهم بود. [اما] خواست اصلی در بحران هسته‌ای و مذاکرات رسیدن به شعار انرژی هسته‌ای حق مسلم ماست، بود. اگر می‌خواستیم برای رفع تحریم‌ها فقط مذاکره کنیم، اساساً چرا به دنبال تحریم رفتیم؟ ما دنبال تثبیت حق‌مان در داشتن انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای بودیم. اعتقاد ندارم که ما وارد مذاکره شدیم برای رفع تحریم‌ها، بلکه وارد مذاکرات شدیم که حق مسلم مردم ایران را تثبیت کنیم که این در مذاکرات و برجام تثبیت شد، اینکه جامعه بین‌الملل، شورای امنیت و کشورهای ۵+۱ به برنامه هسته‌ای ما احترام بگذارند، دست‌داز بزرگ برجام است.